

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертаційну роботу

Омельченка Миколи Миколайовича

**«Механізми державного управління реформуванням сектору безпеки і
оборони України в умовах збройної агресії»**

подану до захисту на засіданні Спеціалізованої вченої ради Д 64.707.03

у Національному університеті цивільного захисту України

на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за
спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність теми дисертаційної роботи. Актуальність теми дослідження обумовлена тією обставиною, що на сучасному етапі ефективно забезпечення національної безпеки і обороноздатності України неможливе без створення якісних механізмів державного управління реформуванням сектору безпеки і оборони. В умовах повномасштабного збройного протистояння, яке визначає надзвичайно жорсткі обмеження за часом і ресурсами, питання координації реформ та моніторингу їх результатів набуває критично важливого стратегічного значення.

Нині Україна реалізує безпрецедентний за складністю управлінський проект – впровадження стандартів НАТО в секторі безпеки і оборони в режимі реального часу, паралельно з веденням активних бойових дій. Цей проект охоплює реформу системи комплектування, логістики, медичного забезпечення, оборонного планування, управління особовим складом, а також поглиблення демократичного цивільного контролю над збройними силами. Жоден з цих напрямів не може бути реалізований без дієвих координаційних механізмів на рівні держави.

Наукова розробка проблематики механізмів державного управління реформуванням СБО залишається недостатньою у вітчизняній науці: більшість наявних досліджень або присвячені окремим суб'єктам сектору безпеки, або розглядають управлінські процеси мирного часу. Ситуація одночасного ведення бойових дій і здійснення реформ є феноменом, що

потребує спеціальних теоретичних рамок і прикладних методологій.

Від ефективності механізмів державного управління реформами СБО залежать не лише темпи євроатлантичної інтеграції України, а й безпосередня обороноздатність держави у короткостроковій перспективі. Науково обґрунтоване вдосконалення цих механізмів є внеском не лише в теорію державного управління, а й у практику забезпечення національної безпеки. Таким чином, тема дисертаційного дослідження є своєчасною, актуальною та суспільно значущою. Вона повністю відповідає пріоритетним напрямкам розвитку науки державного управління в Україні та потребам практики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи «Розробка наукових основ державного управління у сфері безпеки ринку соціально - економічних послуг України з точки зору цивільного захисту» (державний реєстраційний номер 0112U002587), що розробляється навчально-науковим інститутом цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України. Конкретно дисертантом розроблено індикативний підхід до оцінки ефективності реформ сектору безпеки і оборони та концептуальну модель інтегрованого управління реформуванням СБО.

Ступінь обґрунтованості й достовірність основних наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. Мета дисертаційного дослідження чітко сформульована і логічно відображає його сутність. Вступ написано в повній відповідності до вимог МОН України: визначено наукову новизну, практичне значення, особистий внесок автора, зазначено апробацію результатів та публікації. Методологічний апарат охоплює системний, структурно-функціональний, інституціональний та процесний підходи, а також конкретні методи – кореляційний аналіз, метод головних компонент, SWOT-аналіз і моделювання.

У першому розділі – «Теоретичні засади механізмів державного управління сектором безпеки і оборони» – розкрито концептуальні основи механізмів державного управління в сфері національної безпеки і оборони,

систематизовано міжнародний та європейський досвід формування систем управління СБО, розглянуто сучасні підходи до оцінки ризиків у контексті гібридних загроз. Порівняльний аналіз зарубіжного досвіду є ґрунтовним і дозволяє виявити кращі практики, що підлягають адаптації до українських умов. Особливу цінність становить виокремлення автором концепцій упереджувального та адаптивного управління як методологічних засад для умов збройного конфлікту.

У другому розділі – «Аналіз сучасного стану державного управління сектором безпеки і оборони України» – оцінено ефективність існуючих механізмів управління СБО, систематизовано інституційні та нормативно-правові засади реформування, розроблено методичні аспекти індикативного підходу до оцінки ризиків. Здобувач аргументовано доводить системний характер проблем координації між суб'єктами СБО, спираючись на широку джерельну базу та власний аналіз нормативно-правового масиву. Застосований метод головних компонент для зведення сукупності показників у агреговані індекси є науково обґрунтованим і методологічно виправданим.

Третій розділ – «Удосконалення механізмів державного управління реформуванням сектору безпеки і оборони» – є найбільш практично орієнтованим. В ньому розроблено концептуальну модель інтегрованого управління реформами СБО, обґрунтовано механізми координації та контролю реформ, розроблено систему моніторингу та оцінки ефективності реформування. Чотирикомпонентна архітектура механізмів – нормативно-правові, організаційно-координаційні, ресурсно-забезпечувальні та інформаційно-аналітичні – є логічно вивіреною і охоплює всі необхідні виміри державного управління у відповідній сфері.

Розділи власних досліджень адекватно розкривають поставлені завдання і містять посилання на власні публікації. Побудова положень роботи на базі широкого використання здобутків вітчизняних та зарубіжних науковців забезпечила достовірність і обґрунтованість наукових результатів.

Новизна наукових положень дисертаційного дослідження. Новизна наукових положень дисертаційного дослідження Омельченко Миколи

Миколайовича характеризується наступним. Вперше в українській науці державного управління розроблено концептуальну модель інтегрованого управління реформами сектору безпеки і оборони, яка органічно поєднує превентивний, реактивний і адаптивний компоненти та передбачає механізми зворотного зв'язку між стратегічним рівнем управління і рівнем оперативного виконання реформ в умовах збройного конфлікту.

Вперше науково обґрунтовано необхідність та запропоновано організаційно-функціональну структуру Національного координаційного центру безпеки як постійно діючого міжвідомчого органу стратегічної координації реформ усіх суб'єктів сектору безпеки і оборони, що має заповнити інституційний вакуум у системі управління реформами на вищому рівні.

В роботі удосконалено теоретико-методологічні засади дослідження механізмів державного управління у сфері безпеки і оборони шляхом системного поєднання інституціонального, адаптивного та процесного підходів. Удосконалено систему індикаторів оцінки ефективності реформ СБО з урахуванням стандартів НАТО, що включає 42 показники за п'ятьма вимірами, зведені у агреговані індекси методом головних компонент.

Подальшого розвитку набули концепція упереджувального державного управління безпековими ризиками, адаптована до умов збройного конфлікту, та теорія адаптивного управління організаційними змінами стосовно процесів реформування силових структур в режимі реального часу.

Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях та авторефераті. Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднені на міжнародних науково-практичних конференціях в різних містах України, а також за участю зарубіжних наукових установ. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 7 наукових працях, у тому числі 5 – статей в наукових фахових виданнях, 2 – тези конференцій. У наукових працях в повній мірі відзеркалено всі розділи рецензованої дисертації.

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату.

Дисертаційна робота подана за традиційною схемою, викладена українською мовою. Структура є логічно вивіреною і відповідає поставленій меті та завданням дослідження. Вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Список використаних джерел налічує понад 200 позицій, що є достатнім для дисертаційної роботи такого рівня.

Зміст автореферату повністю відображає основні положення дисертаційної роботи. Висунуті висновки і практичні рекомендації повністю відповідають меті та завданням дослідження. Зауважень щодо оформлення автореферату та його змісту немає, і він повністю відповідає існуючим вимогам МОН України. В цілому дисертаційна робота та автореферат, написані літературною українською мовою, легко читаються і сприймаються.

Практичне значення дисертаційної роботи. Основні положення й висновки дисертації можуть використовуватися фахівцями під час написання підручників і навчальних посібників; у роботі органів державної влади в процесі розробки і реалізації реформ сектору безпеки і оборони; при підготовці стратегічних і програмних документів у безпековій сфері.

Основні теоретичні положення й висновки дисертаційної роботи використані в практичній діяльності Черкаської районної ради, Головним управлінням національної поліції в Черкаській області. Крім того, теоретичні положення та наукові результати дослідження впроваджені в освітній процес Національного університету цивільного захисту України формі навчально-методичних матеріалів.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Дискусійними положеннями, а також такими, до яких є зауваження, можна вважати наступне.

1. Система індикаторів оцінки ефективності реформ, що включає показники за п'ятьма вимірами, не містить ієрархізації показників за рівнем пріоритетності та вагових коефіцієнтів у межах кожного виміру. В умовах

обмежених ресурсів і часу практичне застосування системи моніторингу потребуватиме такого ранжування, оскільки відстеження всіх 42 показників одночасно є складним завданням для органів виконавчої влади.

2. У висновках дисертації бракує кількісних цільових параметрів очікуваних результатів від упровадження запропонованих механізмів – хоча б у вигляді орієнтовних значень ключових індикаторів на середньострокову перспективу. Наявність таких цільових орієнтирів суттєво підвищила б практичну цінність рекомендацій і надала б органам влади чіткий орієнтир для оцінки прогресу.

3. Дискусійним видається структурне розміщення аналізу зарубіжного досвіду: його розглянуто у підрозділі 1.3 першого, теоретичного, розділу, тоді як за логікою побудови дослідження порівняльний аналіз практики зарубіжних держав щодо управління реформуванням сектору безпеки і оборони доцільніше було б викласти у другому, аналітичному, розділі роботи, що дозволило б безпосередньо зіставити зарубіжні практики із сучасним станом державного управління СБО України.

4. Валідація системи індикаторів здійснена методом експертного оцінювання, проте в роботі не наведено кількісних характеристик цього опитування – чисельності та складу залучених експертів, а також статистичного показника узгодженості їхніх оцінок (наприклад, коефіцієнта конкордації), що ускладнює перевірку достовірності визначених порогових значень.

5. Поетапне впровадження моделі заплановано на конкретний часовий період (2025–2028 роки), водночас дисертація не містить сценарного аналізу реалізації цього плану за різних варіантів розвитку безпекової ситуації – зокрема, як зміниться послідовність чи зміст етапів у разі затяжного характеру бойових дій, їх ескалації або, навпаки, дострокового припинення

Автореферат дисертації повною мірою відображає основні положення дисертаційного дослідження. Наведені в авторефераті висновки висвітлюють глибину досліджуваної проблеми, викладені в логічній послідовності, а пропозиції достатньо обґрунтовані й відповідають українським реаліям. В той

же час слід відзначити, що вказані зауваження ні в якій мірі не знижують загальної наукової і практичної цінності роботи і не впливають на достатньо позитивну оцінку дисертації Омельченка М.М..

Загальний висновок. Таким чином, слід зазначити, що дисертаційна робота Омельченко Миколи Миколайовича «Механізми державного управління реформуванням сектору безпеки і оборони України в умовах збройної агресії» відповідає вимогам МОН України, пунктів 9, 10, 12 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567, а саме: є завершеною кваліфікаційною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати в галузі науки державного управління, що розв'язують конкретне наукове завдання, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

кандидат наук з державного управління,

заступник начальника Центрального

управління цивільно-військового

співробітництва Генерального штабу

Збройних Сил України

Олександр ВЕРБОВЕНКО